

SAMSUN ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEN BİR GRUP CAM KASE*

Akın TEMÜR**
Özkan ÖZBİLGİN***

ÖZ

Samsun Müzesi'nde, kurtarma kazısı, müsadere ve satın alma yoluyla müze envanterine kazandırılmış 10 adet cam kase bulunmaktadır. Bunlar genel olarak kalıba döküm ve serbest üfleme teknikleriyle üretilmiştir. Form özellikleri kapsamında bitkisel motif-oluk bezemeli, konik ve yarı küresel olmak üzere üç tiptedir. Bezemesiz iki eser dışında tamamı yiv ya da oluk bezemelerle süslenmiştir. Bunlardan kurtarma kazısı sırasında in-situ durumunda bulunmuş iki adet bitkisel motif-oluk bezemeli kâse diğerlerinden bezeme tekniği ile ayrılmaktadır. Söz konusu buluntuların teknik özellikleri incelendiğinde, eserler kalıba döküm tekniğiyle üretilmiş ve bir alet yardımıyla şekillendirilmiş olup, bu tip camlar MÖ 6. yüzyılda Pers İmparatorluğu'nun kurulmasıyla birlikte başlayan metale öykünme geleneğinin bir anlamda devamı niteliğinde olan lüks cam kaplardandır. Hellenistik Dönem'de İskenderiye, Kıbrıs, Suriye ve Rhodos gibi önemli cam üretim merkezlerinde görülen bu tip cam eserlerin seramik örnekleri de görülmektedir. Söz konusu eserlerin Amisos'da bulunan bir yer altı oyma oda mezarında ölü hediyesi olarak in-situ durumunda bulunması oldukça önemlidir. Diğer eserler satın alma ya da müsadere yoluyla müzeye kazandırılmış olsa da genel anlamda Roma Dönemi tipik örneklerindedir. Hellenistik dönem örneklerinden form, bezeme ve üretim tekniği açısından farklı olmaları da dönem özelliğinden kaynaklanmalıdır. Amisos ya da yakın çevresinde cam üretime dair herhangi bir bulguya henüz rastlanmamıştır. Ancak bölgedeki cam eser yoğunluğu dikkate alındığında henüz keşfedilmeyi bekleyen bir cam üretim merkezinin var olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Karadeniz, Amisos, Samsun Müzesi, Antik Camlar, Cam Kâseler

A GROUP OF GLASS BOWLS FROM SAMSUN ARCHAEOLOGY MUSEUM

* Gönderim Tarihi:28.10.2020. Kabul Tarihi: 12.01.2021.

** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, SAMSUN, akintemur@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-9777-5256.

*** Uzm. Arkeolog, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, SAMSUN, ozkanozbilgin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6709-4377.

ABSTRACT

There are ten glass bowls in the Samsun Museum, included in the museum inventory through salvage excavation, confiscation or purchase. These are generally produced by using mould casting and free blowing techniques. Regarding their formal characteristics, they fall into three categories: floral motif-groove decorated, conical and hemispherical. Except for two unembellished pieces, all are decorated with groove or groove decorations. Two bowls with floral motif-groove decoration found in-situ during salvage excavations are distinguished from the others by the decoration technique. Examination of the technical features of these items reveals that the artefacts were produced by a mould casting technique and shaped with the help of a tool. This type of glass is one of the luxury glass vessels, a continuation of the tradition of emulating metal that started with the Persian Empire in the 6th century BC. Survey reports ceramic samples of this type of glass artefacts used in important glass production centres such as Alexandria, Cyprus, Syria and Rhodos during the Hellenistic Period. These artefacts are found in-situ as gifts for the dead in an underground-carved chamber tomb in Amisos. Although other artefacts were brought to the museum by purchase or confiscation, most of which are typical examples of the Roman Period. The difference from the Hellenistic period samples in terms of form, decoration and production technique must be due to the Period characteristics. No solid evidence of a glass production house has yet been found in Amisos nor its immediate surroundings. However, considering the density of glassworks in the region, we can argue that these findings hint at an unveiled glass production plant to be discovered.

Keywords: Black Sea, Amisos, Samsun Museum, Ancient Glass, Glass Bowls

Giriş

Çivi yazılı tabletler, antik kaynaklar ve arkeolojik veriler camın, yaklaşık olarak MÖ 4. binyıldan itibaren kullanıldığını ortaya koymaktadır. Başlangıçta sadece süs eşyalarının üretiminde kullanılmış olan camlara, MÖ 3. binyılın sonlarından itibaren şekil verilmeye başlanmış ve MÖ 2. binyılın ortalarına doğru, kalıp tekniği ile birlikte, kap formlarının ilk örnekleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Tunç Çağı'nın sonu ile MÖ 8. yüzyıl arasında yaşanan “Karanlık Çağ” boyunca sadece süs eşyaları olarak varlığını sürdüren cam, Demir Çağı'ndan itibaren yeniden canlanmış ve kalıp yapımı kâselerin üretimi tekrar başlamıştır.

MÖ 6. yüzyılda cam sanatı, İran'da kurulan Pers (Akhaemenid) İmparatorluğu'nun sınırlarını genişletip, bir süper güç olması ve bu güç dâhilinde MÖ 546'da Lidya'yı da topraklarına katmasıyla birlikte, Büyük İskender'in MÖ 331'deki doğu seferine kadar geçen uzun süreçte Pers etkisi altında kalmıştır¹. Bu süreçte üretilen Akhaemenid camları, özellikle dönemin

¹ D. Frederick Grose, *The Toledo Museum of Art: Early Ancient Glass*, New York 1989, s. 81; Aynur Özet, *Dipten Gelen Parıltı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, Ankara 1998, s. 15.

madeni eşyalarının taklidi olan, özenle yapılmış lüks kaplardır². Bunun en temel sebebi olarak ise “*imitatio regis*” yani “*kralı taklit ederek yaşamak*” felsefesi³ gösterilmektedir⁴. Bu felsefeye bağlı olarak üretilen cam eserler, Akhaemenid camlarının genel tipolojisini oluşturmaktadır. Bunlar genellikle renksiz veya renkli (açık yeşil ve sarımsı), phiale, bardak, skyphos, rhyton, kylix vb. gibi sofraya kapları ile kozmetik ürünler için üretilen, kapaklı kâse ve alabastronlar olup, yaldızlı, bitkisel ve hayvansal betimlerle boyalı, kazıma bezekli, kabarıklık oymalı, yivli veya bezemesiz olarak yapılmışlardır⁵.

MÖ 5-4. yüzyılda kaliteli ve özenli işçiliğe sahip Akhaemenid metal eserlerinin yanı sıra, aynı tiplerin kaliteli ve lüks sayılan cam örnekleri de üretilmeye başlanmıştır. Bu üretim cam kâselerin özellikle zengin sınıfa hitap eden, değerli ürünler olmasını sağlamıştır ve örnekleri Batı Asya ile Akdeniz’e dağıtılmıştır. Hatta Batı Asya’daki bazı atölyelerde üretilmiş olabileceği de düşünülmektedir. Bu eserler, büyük oranda MS 5-4. yüzyılda üretilmiş olsa da, Pers İmparatorluğu’nun MÖ 330’da yıkılışından sonra bile, Hellenistik Dönem içerisinde üretimi ve kullanımı devam etmiştir⁶. MÖ 3. ve 2. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan ve en iyi örnekleri İtalya-Canosa mezarlarında görülen Hellenistik kap grubu, bu anlamda önemli buluntulardır. Günlük kullanım kapları olarak nitelendirilen, soluk yeşilimsi veya sarımsı yeşilimsi bir renk tonuna sahip tek renkli cam kaplar, rozet, oluk veya ince doğrusal motiflerle bezenmiştir. En yaygın formları tabaklar, yarı küresel kâseler, büyük ayaklı kâseler (şarap ve suyu karıştırmak için kullanılan kraterler), dış tarafı çıkıntılı ve altta bir rozetten yayılan doğrusal kesilmiş yayvan lotus yaprakları ile bezenmiş kâseler ve halka kulplu bardaklardır (skiphos). Bunlar da aslında Pers öncülleri gibi, gümüş ve bakır gibi değerli madenlerden üretilen kapların lüks taklitleri niteliğindedir⁷.

MÖ 330’lu yıllardan itibaren, Büyük İskender’in tarih sahnesine çıkışı ve Pers hakimiyetinin son bulmasıyla başlayan Hellenistik Dönem’de, cam

² Grose, *a.g.e.*, s. 80.

³ Pers Satrapları’nın kralın otoritesini ve gücünü temsil etmelerine bağlı olarak, kral gibi yaşaması ve onun gibi lüks malzemeler kullanmaları olarak tanımlanabilir. Bkz. Tomris Bakır, “Daskyleion’da Eski Eser Kaçakçılığı ve Tahribat”, *Ankara Üniversitesi DTCE Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Dergisi*, S: 369, 1993, s. 291; Davut Yiğitpaşa, *Doğu Anadolu Geç Demir Çağı Kültürü*, Ankara 2016, s. 29.

⁴ Bakır, *a.g.m.*, s. 291; Emre Taştemür, “Arkeolojik Veriler Işığında Camın Tarihsel Süreci”, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C: 7, S: 13, 2017, s. 77.

⁵ Fevziye Eker, “Kahramanmaraş Müzesi’ndeki Cam Eserler”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014, s. 35; Taştemür, *a.g.m.*, s. 78.

⁶ Hugh Tait, *Five Thousand Years of Glass*, London 1995 s. 47; Emre Taştemür, “Klaros Kasesi ve Anadolu’da Pers Egemenlik Döneminde Cam Kase Üretimi Konusunda Düşünceler”, *Seleucia Ad Calycadnum*, S: 3, 2013, s. 66-67.

⁷ Tait, *a.g.e.*, s. 48.

sanatında tek ya da çok renkli döküm cam eserlerin üretimi başlamış⁸ ve Büyük İskender tarafından kurulan Mısır-İskenderiye, cam sanatında önemli bir merkez haline gelerek, dönem eserlerinin olasılıkla kökeni olarak değerlendirilmiştir⁹. Ayrıca bu dönemde Kıbrıs, Rhodos ve Suriye’de yeni formlar ortaya çıkmış ve dönem özelliği olan metale öykünme geleneği pişmiş topraktan eserlerde de görülmeye başlanmıştır¹⁰. Hellenistik Dönem sonlarına doğru, diğer cam üretim tekniklerinin yanı sıra, cam üretiminde önemli bir devrim niteliği olan üfleme tekniğinin bulunmasıyla cam, giderek önemini kaybetmeye başlamış ve lüks mallar sınıfından çıkarak gündelik eşyalar arasındaki yerini almıştır.¹¹ Hızlı ve seri üretime oldukça uygun olan üfleme tekniği, Hellenistik Dönem’in bilgi ve becerileriyle daha ucuza ve çok daha fazla sayıda cam eser üretilebilmesinin yanı sıra formdaki çeşitliliğin de artırılabilmesine olanak sağlamıştır¹².

Çalışmaya konu olan 10 adet cam kase, Samsun Müzesi envanterinde bulunmakta olup müzeye kurtarma kazısı, müsadere ve satın alma yoluyla kazandırılmıştır¹³. Antik çağın en çok rastlanılan buluntuları arasında yer alan cam eserler, hem bölgede hem de yakın çevresinde yoğun olarak görülmektedir. Ancak üretimlerine dair herhangi bir cam atölyesine henüz rastlanmamıştır. Dolayısıyla bölgenin cam üretimi ya da cam ticareti açısından konumu henüz bilinmemektedir. Daha önceki çalışmalardan da anlaşılacağı gibi¹⁴, bölgenin antik çağın önemli liman kentlerinden biri olması, stratejik konumu, erken dönemlerden beri sürekli olarak iskan görmesi ve gelişim göstermesi esas alındığında, ticari anlamda önemli bir gelir kaynağı olan camı yok saydığını ya da üretmeye değer bulmadığını düşünmek yanlış olacaktır. Dolayısıyla Samsun Müzesi’nde yer alan söz konusu kâseler bölgeye dair de önemli veriler ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı ise, eserlerin form ve teknik özelliklerine göre “stil kritiği” kapsamında tarihlendirilmesi, kronolojik olarak incelenebil-

⁸ Emel Erten Yağcı, “Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu’da Cam”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1993, s. 43.

⁹ Axel Von Saldern, “Glass Finds at Gordion” *Journal of glass Studies*, Vol: 1, 1959, s. 38, 48, dp. 67, 113.

¹⁰ Eker, *a.g.e.*, s. 37-38.

¹¹ Üzlifat Canav, *Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Cam Eserler Koleksiyonu*, İstanbul 1985, s. 33; Gladys Davidson Weinberg-C. Murray McClellan, *Glass Vessels in Ancient Greece*, No. 47, Athens 1992, s. 33.

¹² S. Christopher Lightfoot-Melih Arslan, *Anadolu Antik Camları: Yüksel Erimtan Koleksiyonu*, Ankara 1992, s. 5; Yağcı, *a.g.e.*, s. 47; Taşemür, *a.g.m.*, s. 83-84.

¹³ Bu çalışma Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından, PYO.FEN.1904.18.021 proje numarası ile desteklenmiştir.

¹⁴ Özkan Özbilgin, “Samsun Müzesi’nde Bulunan Cam Eserler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2019; Akın Temür-Özkan Özbilgin, “Samsun Müzesi Koleksiyonundan Bir Grup Cam Şişe”, *TUBA-KED*, S. 20, 2019a, s. 41-72; Akın Temür-Özkan Özbilgin, “A Group of Glass Bracelets from Samsun Museum”, *Settlements and Necropoleis of the Black Sea and its Hinterland in Antiquity*, Gocha R. Tsetskhladze ve Sümer Atasoy, Ed., *Archaeopress*, 2019b, 281-288.

mesi ve üretim yerlerine dair bir öneri sunulabilmesidir. Bu sebeple eserler, form ve teknik özelliklerine göre “Bitkisel Motif/Oluk Bezemeli Kaseler, Konik Kase ve Yarı Küresel Kaseler” olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bu grupta “Bitkisel Motif/Oluk Bezemeli Kaseler”, diğer eserlerden özellikle bezeme açısından farklı olmaları ve bölge özelinde ünik eserler olmaları sebebiyle form özelliklerine göre değil, süsleme özelliklerine göre gruplandırılmıştır.

1. Bitkisel Motif/Oluk Bezemeli Kâseler (Kat. No. 1-2)

Samsun Müzesi’nde, kurtarma kazısı sırasında bulunup, müze envanterine kazandırılmış iki adet bitkisel motif-oluk bezemeli kâse (**Kat. No. 1-2**) bulunmaktadır. Amisos yakınlarındaki Cedit Mahallesi’nde bulunan bir yeraltı oyma oda mezarının, 3 nolu mezar bölmesinin tabanında in-situ durumunda tespit edilmişler ve diğer mezar buluntularıyla birlikte değerlendirilmişlerdir¹⁵. Söz konusu eserler kalıba döküm tekniğiyle üretilmiş ve bir alet yardımıyla şekillendirilmiştir. Eserler üzerinde, çark-kesme tekniği kullanılarak yapılmış oluk bezemenin yanı sıra özellikle kalıba bağlı olarak çeşitli bitkisel motifler görülmektedir. Renk olarak sarı tonları tercih edilmiştir. Eserlerin yükseklikleri 4,3-7,3 cm. ve ağız çapları 9,7-15,9 cm. arasında değişmektedir. Cidarları ise 0,3 cm’dir. Form özelliklerine göre derin kâse (A) ve sığ kâse/phiale (B) olarak tanımlanmışlardır.

Çalışmamızda incelenen iki adet bitkisel motif/oluk bezemeli kase bulunmaktadır. İlk eser derin kâse (A) (**Kat. No. 1**) olarak tanımlanmıştır. Form genel hatlarıyla, yuvarlatılmış bir ağıza, yarı küresel gövdeye ve yuvarlatılmış dibe sahiptir. Ağız gövdeyle birleştiği kısımda kabı yatay olarak çevreleyen iki oluk bezemesi bulunmaktadır. Gövdede dikey ve sıralı olarak bulunan uzun taç yaprağı biçimindeki oluklar, merkezi bir noktadan ışın halinde yayılmış ve yüzeysel bir kaburga biçimini almıştır. Ayrıca bu olukların yedi tanesi geniş, yuvarlak hatlara sahip bir dil motifiyile/geniş taç yaprağıyla çevrelenmiştir. Eserin, olukların bittiği dip kısmında bulunan dış bükey ve yarı küresel biçimli bezemesiz omphalosunu yatay olarak çevreleyen iki sıra oluk bezeme bulunmaktadır. Boyun ve dip kısmında bulunan oluklar hafif kademeli olarak işlenmiştir. Renk olarak sarı tonları tercih edilmiştir. Ancak gövdenin ve dibin büyük bir kısmında krem tonlarındaki yoğun kalker tabakası olması nedeniyle renk görülmez. Eserin yüksekliği 7,3 cm, cidarı 0,3 cm ve ağız çapı 9,7 cm’dir.

Söz konusu derin kâse, yaygın bir form olmakla birlikte, zengin bir bezeme üslubuna sahiptir. Bu nedenle birebir örneği bulunamamıştır. Ancak nispeten benzer örnekler mevcuttur. Thessaloniki’de MÖ 4. yüzyılın sonlarına

¹⁵ Serdar Ünan, “Samsun ve Çevresi Mezar Tipleri ve Ölü Gömme Adetleri (M.Ö. III. bin-M.S. IV. yy.)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2010, s. 53-54, Lev. XCII/ 3, XCVII/5.

tarihlenen bir mezarda bulunan cam bir skyphos ile bezeme özelliği açısından benzer olduğu ifade edilmiş ve yarı küresel skyphos olarak nitelendirilmiştir¹⁶. Weinberg, Atina Agorası'nda bulunan eserleri incelediği çalışmasında, Villa Giulia Museum ve Toledo Museum of Art'dan birer örnek vermiş, Villa Giulia Museum'daki örneği MÖ 3-1. yüzyıla, Toledo Museum'daki örneği MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlemiş ve bu eserlerin Agora örneklerinden nispeten daha geç olduğunu belirtmiştir¹⁷. Royal Ontario Museum'da bulunan bir örnek, Hayes tarafından incelenmiş ve MÖ 2. yüzyıl ile erken 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁸. Toledo Museum'da bulunan bir örneği değerlendiren Grose¹⁹ ise, eserin tarihini MÖ 2. yüzyılın ortaları ile erken 1. yüzyıl olarak önermiştir.

Bu grup altında incelenen diğer eser, çalışmamızda sığ kâse/phiale (B) (**Kat. No. 2**) olarak tanımlanmıştır. Bu kap tipi, servis kabı ya da içme kabı olarak kullanılmıştır. Omphaloslu²⁰ ve omphalossuz örnekleri bulunmaktadır²¹. Form genel hatlarıyla, dışa çekilip, çarkta kesilerek düzeltilmiş dışa eğimli bir ağıza, kısa, gövdeye doğru düz inen bir boyuna ve yuvarlatılmış gövdeye/tabana sahiptir. Kısaca “S” profilli olduğu söylenebilir. Ağızın 3 cm altında kabı yatay olarak çevreleyen kademeli iki oluk bezemesi bulunmaktadır. Gövdede dikey ve sıralı olarak bulunan uzun taç yaprağı biçimindeki oluklar, merkezi bir noktadan ışın halinde yayılmış ve yüzeysel bir kaburga biçimini almıştır. Ayrıca bu olukların her yedi tanesi geniş, yuvarlak hatlara sahip bir dil motifiyile/geniş bir taç yaprağıyla çevrelenmiştir. Toplamda sekiz adet bulunan dil motifi (taç yaprağı) bitkisel motif olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserin, olukların bittiği dip kısmında dış bükey profile sahip, yarı küresel ve bezemesiz bir omphalos bulunmaktadır. Renk olarak sarı tonları tercih edilmiştir. Ancak tabanın büyük bir kısmında krem tonlarındaki yoğun kalker tabakası olması nedeniyle renk, kahve tonlarında görülmektedir. Eserin yüksekliği 4,3 cm, cidarı 0,3 cm ve ağız çapı 15,9 cm'dir.

Bu kap tipi, A örneği gibi oldukça yaygın olarak kullanılmış ve zengin bezeme üslubuna sahiptir. Dolayısıyla birebir örneği bulunamamıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Akhamenid metal pişmiş toprak kâselerin cama yansıması bir

¹⁶ Despina Ignatiadou-Eleni Lambrothanassi, “A Glass Kotyle and a Faience Pyxis from Thessaloniki”, *Journal of Glass Studies*, Vol: 55, 2013, s. 29-30, fig. 5c/d.

¹⁷ Gladys Davidson Weinberg, “Hellenistic Glass Vessels from the Athenian Agora” *Hesperia*, Vol: 30, No. 4, 1961, s. 386, Plt. 93/b, c.

¹⁸ John W. Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum*, Toronto 1975, s. 19, fig. 1/45.

¹⁹ Grose, *a.g.e.*, s. 204, cat. no. 211.

²⁰ Lidyahlar ve Phrygler'de görülen, göbekli olarak nitelendirilen kap. Bkz. Tamay Tekçam, *Arkeoloji Sözlüğü*, İstanbul 2011, s. 156. Kapın merkezinde bulunan bu çıkıntının, onu taşıyan kişinin daha rahat kavrayabilmesi amacıyla tasarlandığı düşünülür. Fatma Buse Akkurnaz, *Eski Yunan ve Roma Kaplar-İşlevler*, Nezih Başgelen, Ed. İstanbul 2016, s. 195, dp. 1336).

²¹ Tekçam, *a.g.e.*, s. 174; Akkurnaz, *a.g.e.*, s. 195-196.

kopyasıdır. Taştemür²², söz konusu kâselerin en erken örneğinin MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmiş olduğunu belirtmiştir. Toledo Museum'da bulunan bir örnek Grose²³ tarafından değerlendirilmiş ve MÖ 4. yüzyılın sonlarına tarihlenmiştir. Hermitage Koleksiyonu'nda bulunan bir örneği değerlendiren Kunina²⁴ ise, eserin tarihini MÖ 5. yüzyılın sonu ile MÖ 4. yüzyılın ilk yarısı olarak belirtmiştir. Milas Müzesi'nde bulunan ve bezeme açısından benzer bir örnek Erten²⁵ tarafından yayınlanmış ve MÖ 4. yüzyıla tarihlenen bir mezarda bulunduğu belirtilmiştir.

Her iki eser de, çalışmalarda verilen örneklerle birebir benzer değildir. Genel olarak ortak nokta, eserlerin formu, gövde merkezinde ışın halinde yayılan oluklar ve boyun üzerindeki yatay ve kademeli oluklardır. Diğer taraftan Amisos örnekleri, oluk bezemeleri içine alan geniş dil ya da taç yaprağı motifleriyle bezenmiştir. Dolayısıyla kesin olarak tarihleyebilmek oldukça güçtür. Ancak, özellikle derin kâse, verilen örneklerle biçimsel olarak daha benzer niteliklere sahiptir. Ayrıca büyük oranda tarihleri de örtüşmektedir. Örnekler ışığında derin kâsenin tarihi MÖ 2 ile erken 1. yüzyıl, diğer eserin tarihi ise MÖ 5-4. yüzyıl olarak önerilmelidir. Fakat iki eserin de aynı mezardan çıkarılmış olması ve söz konusu üretim geleneğinin Hellenistik içlerinde de devam etmesi, bu tarihlerden en azından birinin hatalı olduğunu düşündürmektedir. Müze envanterine bakıldığında her iki eserin de MÖ 3. yüzyılın başlarına tarihlenmiş olması ve Ünan'ın, diğer mezar buluntularını dikkate alarak mezarın MÖ 3. yüzyılın ilk ve ikinci yarısına tarihlenebileceğini önermesi²⁶, büyük bir çıkmaz doğurmaktadır. Yine de, özellikle derin kâseye ait örneklerin daha belirgin ve tutarlı olması ile genel olarak yukarıda bu tiplere dair verilen ortaya çıkış ve devamlılığa dair bilgiler, eserlerin tarihlenmesinde kullanılması gereken önemli verilerdir. Bunların yanı sıra her iki eserin de aynı mezardan çıkmış olması oldukça önemlidir. Bu bilgiler ışığında söz konusu örneklerin tarihi MÖ erken 2 ile erken 1. yüzyıl olarak verilmelidir.

2. Konik Kâse (Kat. No. 3)

MÖ 2. yüzyılın ortalarına kadar geçen sürede Hellenistik cam endüstrisi oldukça gelişmiş ve üretim büyük oranda artarak farklı formlarda cam eserler ortaya çıkmıştır. Suriye-Filistin kıyısındaki yerleşimlerde ortaya çıkan, yarı küresel ya da konik biçimli açık yeşil, kahve, yeşil, kehribar, mavi ve şarap

²² Taştemür, *a.g.e.*, s. 66.

²³ Grose, *a.g.e.*, s. 87, cat. no. 34.

²⁴ Nina Kunina, *Ancient Glass in the Hermitage Collection*, St. Petersburg 1997, s. 255, 256, cat. no. 47.

²⁵ Emel Erten Yağcı, "Akhaemenid Cam Kaseleri ve Milas Müzesi'nden Yayınlanmamış İki Örnek", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1995 Yılı*, Ankara, s. 315-316, 323, 325, Lev. II, IV.

²⁶ Ünan, *a.g.e.*, s. 52-59.

renklerinde ya da renksiz olarak üretilmiş bu tip çok sayıda üretilmiştir. Formun diğer bir özelliği, ağzın hemen altında iç ya da dış yüzeye yatay olarak eklenen oluk bezemenin olmasıdır. Bu tür kaseler çeşitli tiplerde ve yaygın olarak üretilmiş ve farklı bölgelere geniş çapta ihraç edilmiştir²⁷. Geç Hellenistik Dönem'in içme kaplarından "mastos"²⁸, un bir taklidi olan bu tipin en yaygın tipi iç yüzeyi yatay yiv bezemeli olanıdır²⁹. Erken Roma Dönemi cam kaplarının da en yaygın tiplerinden biridir³⁰.

Samsun Müzesi'nde, müsadere yoluyla kazandırılmış olmakla birlikte, Amisos yakınlarındaki Kadifekale Mahallesi'nde bulunduğu kayıtlara geçmiş olan bir adet konik kase (**Kat. No. 3**) yer almaktadır. Eser, kalıba bastırma tekniğiyle üretilmiş ve bir alet yardımıyla şekillendirilmiştir. Form genel hatlarıyla, dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış bir ağza, dibe doğru daralan konik bir gövdeye ve yuvarlatılmış sivri bir dibe sahiptir. İç kısımda ağzın 0,6 cm altında ve onun da 0,9 cm altında ikişer sıra çark kesme tekniğiyle yapılmış yiv bezeme bulunmaktadır. Renk olarak yeşil tercih edilmiştir. Ancak gövdenin ve dibin büyük bir kısmında kahve ve krem tonlarındaki yoğun kalker tabakası nedeniyle renk görülememektedir. Eserin yüksekliği 9,7 cm, cidarı 0,6 cm ve ağız çapı 15,5 cm'dir.

Oldukça yaygın bir form olan konik kaselerin Atina Agora'sında bulunan bir benzerini Weinberg³¹ MÖ geç 2. yüzyıla tarihlenmiştir. Royal Ontario Museum'da bulunan Suriye'den bir örneği Hayes³², MÖ 2. yüzyılın sonlarıyla MÖ 1. yüzyılın başlarına ve Carnegie Museum'da bulunan dış yüzeyi bezemeli bir örnek ise Oliver³³ tarafından MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasına verilmiştir. Toledo Museum'dan benzer üç örneği Grose³⁴ MÖ 2. yüzyılın ortasıyla M.Ö. 1. yüzyılın başlarına, Melos'dan ve Antikythera batığından birer örneği Weinberg-McClellan³⁵ MÖ 1. yüzyılın başlarına, "Five Thousand Years of Glass" adlı çalışmasında Tait³⁶, benzer bir örneği MÖ 150-50 yılları arasına, Hermitage Koleksiyonu'ndan bir örneği Kunina³⁷ MÖ 2. yüzyılın sonlarıyla MÖ 1. yüzyılın başlarına, Delos'dan üç örneği Weinberg-Stern³⁸ MÖ 2. yüzyılın

²⁷ Tait, *a.g.e.*, s. 52-55.

²⁸ Antik Yunan'da kadın göğsü biçiminde yapılan tek ya da çift kulplu kap. Tekçam, *a.g.e.*, s. 139. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Akkurnaz, *a.g.e.*, s. 188-190.

²⁹ Gladys Davidson Weinberg-E. Marianne Stern, *The Athenian Agora, Vessel Glass*, Vol: XXXIV, American School of Classical Studies at Athens, New Jersey 2009, s. 24-25.

³⁰ Weinberg, *a.g.e.*, s. 389.

³¹ Weinberg, *a.g.e.*, s. 390, 392, cat. no. 12.

³² John W. Hayes, *a.g.e.*, s. 18, fig. 1/39

³³ Jr. Andrew Oliver, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History*, Pittsburgh 1980, s. 43, cat. no. 16.

³⁴ Grose, *a.g.e.*, s. 204-205, cat. no. 212-214.

³⁵ Weinberg-McClellan, *a.g.e.*, s. 59, 63, cat. no. 53, 63.

³⁶ HTait, *a.g.e.*, s. 55, no. 64.

³⁷ Kunina, *a.g.e.*, s. 256-257, cat. no. 50.

³⁸ Weinberg-Stern, *a.g.e.*, s. 29-30, fig. 1/24, fig. 2/25, 26.

sonlarına ve Olba kazılarında bulunan benzer bir örneği Erten-Akkuş Koçak³⁹ MÖ 150-80 aralığına tarihlenmiştir. Yukarıda belirtilen çalışmalardaki örneklerle biçimsel olarak benzer niteliklere sahip olduğu saptanan eser, verilen bilgiler ve örnekler dikkate alındığında MÖ 2. yüzyılın sonlarıyla MÖ 1. yüzyılın başlarına tarihlenmelidir.

3. Yarı Küresel Kaseler (Kat. No. 4-10)

Samsun Müzesi'nde bulunan diğer bir kase tipi olan yarı küresel kaseler; literatürde aynı zamanda bardak olarak da değerlendirilmekte, ancak kullanımlarına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Çoğu, işlenmemiş ve dışa eğimli bir ağıza, yuvarlatılmış olmakla birlikte bazen konkav bir dibe sahiptir. Bezemeli ya da bezemesiz tipleri görülebilmektedir⁴⁰. Samsun müzesinde yedi adet yarı küresel kase (**Kat. No. 4-10**) vardır. Bu kaselerin iki tanesi bezemesiz, diğerleri oluk ya da yiv bezemelidir. Çoğu serbest üfleme tekniğiyle üretilmiş ve bir alet yardımıyla şekillendirilmiş olup, bir tanesi kalıba bastırma tekniğiyle üretilmiştir. Yükseklikleri 5,3-7,3 cm, cidarları 0,1-0,3 cm ve ağız çapları 7,2-10 cm arasında değişmektedir. Farklı form özellikleri göstermeleri nedeniyle eserler kendi içinde 4 ayrı gruba ayrılmıştır.

Samsun Müzesi'ne müsadere yoluyla kazandırılmış olan (A) grubu örneği (**Kat. No. 4**), kalıba bastırma tekniğiyle üretilmiş ve bir alet yardımıyla şekillendirilmiştir. Form genel hatlarıyla, dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış bir ağıza, dibe doğru yumuşak hatlarla daralan yarı küresel gövdeye, yuvarlatılmış tabana ve hafif konkav dibe sahiptir. Ağızın hemen altında, çark kesme tekniğiyle yapılmış oluk bezeme bulunmaktadır. Renk olarak yeşilin tercih edildiği eserin, gövde kısmında kahve ve krem tonlarında yoğun kalker tabakası görülmektedir. Kasenin yüksekliği 5,3 cm, cidarı 0,3 cm ve ağız çapı 10 cm'dir. Yarı küresel kaselerin en sığ örneğidir.

Yarı küresel kaselerin bu tipi Geç Hellenistik Dönem'de, konik kaselerle birlikte Suriye-Filistin kıyılarında en çok bilinen tiplerden birini oluşturur⁴¹. Delos'da ortaya çıkarılan benzer örneklerden biri MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına⁴², diğeri MÖ 2. yüzyılın sonlarına⁴³ tarihlenmiştir. Söz konusu örneklerin konteks buluntular olması oldukça önemlidir. Canav⁴⁴, Türkiye Şişe Cam Fabrikaları Koleksiyonu'ndaki benzer bir örneği, Roma Camları başlığı altında değerlendirmiş ancak herhangi bir tarih önerisi getirmemiştir. Silifke çevresindeki bir

³⁹ Emel Erten-Emine Akkuş Koçak, "Olba Kazılarında Hellenistik Dönem Cam Kaseleri", *Seleucia IX*, 2019, s. 49, 52-53, 57, Lev. 1.1.

⁴⁰ Clasina Isings, *Roman Glass From Dated Finds, Archaeologia Traiectina II*, Groningen/Djakarta 1957, s. 113.

⁴¹ Weinberg-Stern, *a.g.e.*, s. 24-25.

⁴² Weinberg, *a.g.m.*, s. 392, fig. 3/9; Weinberg-Stern, *a.g.e.*, s. 29, fig. 1/22.

⁴³ Weinberg-Stern, *a.g.e.*, s. 29, fig. 1/23.

⁴⁴ Canav, *a.g.e.*, s. 86, kat. no. 139.

mezardan ele geçtiği bilinen benzer, ancak oluk bezemesi iç yüzeyde bulunan bir örneği, Erten⁴⁵ ayrıntılı olarak değerlendirmiş ve MÖ 2. yüzyılın ortalarıyla MÖ 1. yüzyılın başlarına tarihlenmiştir. Erken dönem örneklerinin yanı sıra, MS 4. yüzyıla tarihlenen örnekler de bulunmaktadır⁴⁶. Yukarıda verilen bilgiler ve örnekler dikkate alındığında (A) grubu eseri MÖ 2. yüzyıl ile erken 1. yüzyıla tarihlenmelidir. Ancak eserin müsadere yoluyla müzeye kazandırılmış olması ve geç dönem örneklerinin de bulunması büyük bir soru işaretine neden olmaktadır.

Isings'in⁴⁷ "form 12" olarak ele aldığı tiplerle benzer nitelikte olan (B) grubu örnekleri (**Kat. No. 5-6**), çarkta kesilerek düz bırakılmış bir ağıza, dibe doğru genişleyen hafif konveks bir gövdeye, yuvarlatılmış bir tabana ve konkav dibe sahiptir. Ancak gövde özelliklerinde küçük farklar bulunmaktadır. B1 örneği (**Kat. No. 5**) dış bükey bir gövdeye ve gövde bitiminden dibe doğru yumuşak hatlarla sert bir şekilde daralan tabana sahiptir. Kendinden yüksek bir tabanı vardır. Ağızın hemen altında tek sıra oluk ve gövdenin orta kısmında çark kesme tekniğiyle yapılmış tek sıra yiv bezeme bulunmaktadır. Yeşil renkli eserin yüksekliği 5,7 cm, cidarı 0,2 cm ve ağız çapı 7,5 cm'dir. B2 örneği (**Kat. No. 6**) ise, dış bükey bir gövdeye ve dibe doğru yumuşak hatlarla daralan bir tabana sahiptir. Ağızın hemen altında iki sıra oluk ve gövdenin alt kısmında çark kesme tekniğiyle yapılmış iki sıra yiv bezeme bulunmaktadır. Yeşil renkli eserin yüksekliği 6,5 cm, cidarı 0,1 cm ve ağız çapı 7,2 cm'dir.

Çalışmasında bu tip kapları MS 1. yüzyılın ilk yarısına dahil ettiği formlar arasında inceleyen Isings, bu tipin, en erken içme kaplarından biri olduğunu, erken dönemde metal ve seramikten yapıldığını ve camda taklit edildiğini, Roma öncesinde olasılıkla kalıba bastırma tekniğiyle yapıldığını, oluk bezemeli basit bir tip olsa da yivin daha bilindik bir bezeme olduğunu, genellikle silindirik olup, çoğu örneğin ağıza doğru daraldığını belirtmiş ve MS 1. yüzyıla tarihlenen örnekler vermiştir⁴⁸. Royal Ontario Museum'dan bir örneği Hayes⁴⁹ MS 2 yüzyıl ile MS erken 3. yüzyıla, Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu'nda bulunan bir örneği Akat-Fıratlı-Kocabaş⁵⁰ MS 2-3. yüzyıla, Tire Müzesi'nde bulunan iki örneği Gürler⁵¹ MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlenmiştir. Klaros kazısında ortaya çıkarılan iki örnek ise, Taştemür-Şahin⁵² tarafından değerlendirilmiş ve konteksine bağlı olarak MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlenmiştir. Verilen örneklerle (B) grubu örnekleri biçimsel açıdan benzer nitelik-

⁴⁵ Emel Erten, *Silifke Müzesi Cam Kataloğu*, Ankara 2018, s. 94-96, Kat. no. 36.

⁴⁶ Oliver, *a.g.e.*, s. 89, kat. no. 127-128.

⁴⁷ Isings, *a.g.e.*, s. 27-30, form 12.

⁴⁸ Isings, *a.g.e.*, s. 27-28.

⁴⁹ Hayes, *a.g.e.*, s. 56, fig. 3/132.

⁵⁰ Yücel Akat-Nezih Fıratlı-Hüseyin Kocabaş, *Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu*, İstanbul 1984, s. 69, res. 151.

⁵¹ Binnur Gürler, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, Ankara 2000, s. 66-67, kat. no. 82-84.

⁵² Emre Taştemür-Işık Şahin, "Glass Bowls from Sanctuary of Apollon Klaros Excavations in Western Anatolia", *Anatolia Antiqua*, Vol: XVI, 2008, s. 98, 104, fig. 3/18, 19.

tedir. Bu benzerlikler ve verilen bilgiler değerlendirildiğinde, söz konusu örnekler MS 1-2. yüzyıla tarihlenmiştir.

Isings'in "form 96b1"⁵³ olarak ele aldığı tipte benzer nitelikteki (C) grubu örnekleri (**Kat. No. 7-8**), dışa çekilip çarkta kesilerek düz bırakılmış dışa eğimli bir ağza, dibe doğru genişleyen bir gövdeye, yuvarlatılmış bir tabana ve konkav dibe sahiptir. Ancak gövde özelliklerinde küçük farklar görülmektedir. Kavak-İkizdere Köyü'nde bulunduğu belirtilen C1 örneği (**Kat. No. 7**) boyundan itibaren dibe doğru genişleyen bir gövdeye ve gövde bitiminden dibe doğru yumuşak hatlarla sert bir şekilde daralan, kendinden yüksek bir tabana sahiptir. Boyun üzerinde ve gövdenin alt kısmında olmak üzere çark kesme tekniğiyle yapılmış iki adet üçerli yiv bezeme bulunmaktadır. Mavi renkli eserin yüksekliği 7,3 cm, cidarı 0,2 cm ve ağız çapı 7,4 cm'dir. C2 örneği (**Kat. No. 8**) ise, boyundan itibaren konveks biçimli olarak genişleyen ve dibe doğru yumuşak hatlarla daralan torba biçimli bir gövdeye sahiptir. Kasenin boyun kısmında, gövde ortasında ve onun 0,6 cm altında çark kesme tekniğiyle yapılmış üç adet üçerli yiv bezeme bulunmaktadır. Sarı renkli eserin yüksekliği 7 cm, cidarı 0,1 cm ve ağız çapı 7,5 cm'dir.

Isings'in, çalışmasında MS 3. yüzyıla tarihlediği camlar arasında yer alan bu formun, en erken örneklerinin MS 2. yüzyıl camları arasında görüldüğünü, erken tiplerinin perdahlı bir ağza ve iyi bir işçiliğe sahip olduğunu, geç örneklerde ise işçilik kalitesinin düştüğünü ve ağzın işlenmemiş olarak bırakıldığını belirtmiş ve MS 2-4. yüzyıllara tarihlenen pek çok örnek vermiştir⁵⁴. Yüksel Erimtan Koleksiyonu'nda bulunan benzer bir örneği, Lightfoot-Arslan⁵⁵ MS 1. yüzyılın sonlarına, Hermitage Koleksiyonu'ndan bir örneği Kunina⁵⁶ MS 1. yüzyılın ilk yarısına, Corning Museum'dan üç örneği değerlendiren Whitehouse⁵⁷ eserlerden birini MS 1-2. yüzyıla, diğerlerini ise MS 3. yüzyıla ve Bergama Müzesi'nden iki örneği Atıla-Gürler⁵⁸ MS 1. yüzyılın sonlarına tarihlenmiştir. Bunların yanı sıra bezemesiz bir benzeri Sivas Müzesi'nde bulunmaktadır ve Atıla⁵⁹ tarafından MS 2-4. yüzyıl aralığına verilmiştir. Verilen bilgiler, benzer örnekler ve konteks bir buluntunun olmaması göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu eserler için MS 1-3. yüzyıl aralığı verilmiştir.

⁵³ Isings, *a.g.e.*, s. 114-116, form 96b1.

⁵⁴ Isings, *a.g.e.*, s. 114-116.

⁵⁵ Lightfoot-Arslan, *a.g.e.*, s. 67, kat. no. 26.

⁵⁶ Kunina, *a.g.e.*, s. 212-213, cat. no. 292.

⁵⁷ David Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol: 1, New York 1997, s. 228-229, 249, cat. no. 388, 424, 425.

⁵⁸ Cenker Atıla-Binnur Gürler, *Bergama Müzesi Cam Eserleri*, İzmir 2009, s. 122, cat. no. 190-191.

⁵⁹ Cenker Atıla, "Roman Glass Vessels in Sivas Museum", *Arkeoloji Dergisi*, S: XX, 2015, s. 168, 172, cat. no. 38, fig. 12/38.

Morin-Jean'in "form 70"⁶⁰ ve Isings'in "form 96a"⁶¹ olarak ele aldığı tipte benzer nitelikte olan (D) grubu örnekleri (**Kat. No. 9-10**), dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış, halka biçimli ve dışa eğimli bir ağıza ve yuvarlatılmış bir tabana sahiptir. Ancak gövde özelliklerinde küçük farklar bulunur. D1 örneği (**Kat. No. 9**) ağızdan gövde ortasına konkav biçimli devam eder ve ardından dibe doğru yumuşak hatlarla daralır. Genel olarak "S" profilli ve düz diplidir. Turkuaz renkli eserin yüksekliği 5,8 cm, cidarı 0,2 cm ve ağız çapı 7,2 cm'dir. D2 örneği (**Kat. no. 10**) ise, D1'e göre daha düz ve dibe doğru genişleyen bir gövde yapısına ve konkav dibe sahiptir. Yeşil renkli eserin yüksekliği 7 cm, cidarı 0,2 cm ve ağız çapı 8 cm'dir.

Isings, bardak olarak da bilinen bu formu, MS 3. yüzyılda köken alan eserler arasında değerlendirmiş; en erken örneğinin Cologne-Severin Mezarlığı'ndaki bir mezardan ortaya çıkarıldığını, diğer mezarlarla da uygun olarak MS 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirildiğini ve MS 4. yüzyılın tipik formlarından biri olduğunu belirtmiştir⁶². Başka bir çalışmasında Hollanda-Heerlen'den bir örneği, MS geç 4-erken 5. yüzyıla tarihlemiştir⁶³. Royal Ontario Museum'daki benzer iki örneği bardak olarak değerlendiren Hayes⁶⁴, eserlerin tarihini MS 2- erken 3. yüzyıl olarak belirtmiştir. Carnegie Museum'da bulunan ve Oliver⁶⁵ tarafından kupa olarak değerlendirilen bir örnek MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Canav⁶⁶, Türkiye Şişe Cam Fabrikaları Koleksiyonu'nda bulunan benzer bir örneği değerlendirmiş, ancak herhangi bir tarih önerisi getirmemiştir. Hermitage Koleksiyonu'ndaki bir örnek Kunina⁶⁷ tarafından MS 3. yüzyıla tarihlenmiştir. Tire Müzesi'nde bulunan iki örneği değerlendiren Gürler⁶⁸, eserlerin tarihini MS 2-3. yüzyıl olarak vermiştir. Bergama Müzesi'nde bulunan iki örnek Atıla-Gürler⁶⁹ tarafından incelenmiş ve MS 2-3. yüzyıla tarihlenmiştir. Klaros kazısında ortaya çıkarılan üç örneği değerlendiren Taştemür-Şahin⁷⁰, eserlerin tarihini kontekse bağlı olarak MS geç 2. yüzyıl-erken 3. yüzyıl olarak önermiştir. Atina Agora'sından benzer bir örneği, Weinberg-Stern⁷¹ MS 3. yüzyılın ortasına tarihlemiştir. Silifke Müzesi eserlerini değerlendiren Erten⁷², benzer iki örneği bardak olarak isimlendirmiş ve MS 1-3.

⁶⁰ Morin-Jean, *La Verrerie en Gaule Sous L'empire Romain*, Paris 1922-23, s. 124, form 70.

⁶¹ Isings, *a.g.e.*, s. 113-114, form 96a.

⁶² Isings, *a.g.e.*, s. 113-114.

⁶³ Clasina Isings, *Roman Glass in Limburg*, Groningen, Wolters-Nordhoff 1971, s. 71, fig. 16/44.

⁶⁴ Hayes, *a.g.e.*, s. 64, fig. 5/181-182.

⁶⁵ Oliver, *a.g.e.*, s. 57, cat. no. 45.

⁶⁶ Canav, *a.g.e.*, s. 81, 87, kat. no. 127, 142.

⁶⁷ Kunina, *a.g.e.*, s. 219-220, cat. no. 334.

⁶⁸ Gürler, *a.g.e.*, s. 78, kat. no. 94-95.

⁶⁹ Atıla-Gürler, *a.g.e.*, s. 127-128, kat. no. 199, 200.

⁷⁰ Taştemür-Şahin, *a.g.m.*, s. 98, 103-104, fig. 3/14, 15, 16.

⁷¹ Weinberg-Stern, *a.g.e.*, s. 121, fig. 12/178.

⁷² Erten, *a.g.e.*, s. 174-175, 218-219, kat. no. 67, 87.

yüzyıl arasına tarihlenmiştir. Yukarıdaki verilen örnekler büyük oranda (D) grubu örnekleriyle örtüşmektedir. Bununla birlikte, verilen bilgiler ve Klaros ile Atina örneklerinin konteks buluntu olması göz önünde bulundurulduğunda söz konusu eserler, MS 2. yüzyılın sonları ile MS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

MÖ 4. yüzyıldan itibaren Amisos siyasi olarak oldukça hareketli bir döneme girmiştir. MÖ 4. yüzyılın ilk yarısında, Pers hakimiyetine giren Amisos, Büyük İskender'in Anadolu'yu fethiyle birlikte, MÖ 333'de ikili anlaşmalar sayesinde bağımsızlığını kazansa da, MÖ 323'de Büyük İskender'in ölümünün akabinde Asya topraklarını yöneten Perdikkas tarafından fethedilerek ardılların yönetimi altına girmiştir. Sonraki süreçte ilk olarak, bölgede MÖ 281 yılında kral unvanını alan Mithridates tarafından kurulan "Pontos Devleti"'nin hakimiyeti altına girmiş ve MÖ 74-64'de III. Mithridates Savaşı'nın sonucunda Romalılarca egemenlik altına alınmıştır. Tüm bu süreç boyunca Amisos, ticari anlamda konumunu korumuş ve ticari faaliyetlerini sürdürmüştür. Bölgede bulunan geç dönem mezarların çoğunun Hellenistik Dönem'e ve daha çok Mithradates VI (MÖ.120-63) dönemine ait olduğu belirtilmiştir. MÖ 4. yüzyılın başlarında Pers hakimiyetine giren Amisos, sanat anlayışında da pers etkisi altında kalmış ve metal kapların aynı tiplerde kaliteli ve lüks sayılan cam örneklerini de kullanmaya başlamışlardır. Bu etki Hellenistik Dönem içlerinde de yoğun olarak devam etmiştir. Dolayısıyla lüks sayılan cam kaplar mezarlarda ölü hediyesi olarak kendilerine yer bulmuşlardır. Hellenistik Dönem sonlarına doğru üfleme tekniğinin keşfedilmesi ve akabinde gerçekleşen özellikle Roma İmparatorluğu'nun yayılım ve hakimiyet alanını genişletmesi, siyasi gelişmeler, camın hemen her coğrafyada gündelik kaplar olarak kullanılmasının önünü açmıştır.

Karadeniz Bölgesi'nde gerek müzelerde gerekse de kazı çalışmaları sayesinde yoğun olarak cam eser bulunmasına karşın, erken veya geç döneme ilişkin henüz bilinen bir cam fırını yoktur. Bölgede, Amisos gibi stratejik açıdan önemli ve tarihsel süreç açısından zengin kentlerin var olduğu düşünüldüğünde, gerek ticari gerekse de siyasi olarak cam eser üretimine önem verilmediğini düşünmek yanlış olacaktır. Öyle ki, çalışmada sözü edilen eserlerden bitkisel motif-oluk bezemeli iki örneğin Amisos Hazinesi içerisinde altın eserlerle birlikte mezar hediyesi olarak bulunması, camın değerli bir madde olarak kullanıldığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Roma Dönemi'ne tarihlenen eserlerin de yoğun olarak bulunması ticari olarak geç dönemde de önemli bir madde olduğunu göstermektedir. Son yıllarda bölgede Vezirköprü-Neoklaudio-polis Antik Kenti ve Territoryumu kapsamında gerçekleştirilen yüzey araştır-

masında soyulmuş çok sayıda ve çeşitli tiplerde mezarın tespit edilmesi⁷³, söz konusu geç dönem örneklerinin de bu mezarlardan çıkarılmış olabileceğini düşündürmektedir. Erken dönem madeni eserlerin taklitleri olarak da devamlılık gösteren bu eserlerin şu an için ticari faaliyetler yoluyla bölgeye getirilmiş olabileceği düşünülse de, zaman içinde yapılacak kazı çalışmalarında ve yüzey araştırmalarında, bölgede cam üretimine işaret edecek buluntuların ortaya çıkarılabileceği olasılığı da unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

AKAT, Yücel-FIRATLI, Nezih-KOCABAŞ, *Hüseyin, Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu*, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 1984.

AKKURNAZ, Fatma Buse, *Eski Yunan ve Roma Kaplar-İşlevler*, Nezih Başgelen (Ed.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2016.

ATİLA, Cenker, “Roman Glass Vessels in Sivas Museum”, *Arkeoloji Dergisi*, S: XX, 2015, ss. 161-179.

ATİLA, Cenker-GÜRLER Binnur, *Bergama Müzesi Cam Eserleri*, Berksav, İzmir 2009.

BAKIR, Tomris, “Daskyleion’da Eski Eser Kaçakçılığı ve Tahribat”, Ankara Üniversitesi *DTCF Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Dergisi*, S: 369, 1993, ss. 291-295.

CANAV, Üzlifat, *Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Cam Eserler Koleksiyonu*, Çağdaş Yayıncılık ve Basın Sanayi, İstanbul 1985.

EKER, Fevziye, *Kahramanmaraş Müzesi’ndeki Cam Eserler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.

ERTEN YAĞCI, Emel, “Akhaemenid Cam Kaseleri ve Milas Müzesi’nden Yayınlanmamış İki Örnek”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1995 Yıllığı*, Ankara 1996, s. 312-326.

ERTEN YAĞCI, Emel, *Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu’da Cam*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1993.

ERTEN, Emel, *Silifke Müzesi Cam Kataloğu*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2018.

⁷³ Akın Temür-Davut Yiğitpaşa-Kemalettin Şahin-Merve Çelik-Özkan Özbilgin-Volkan Kaytmaz-Murat Sarıgül-Bünyamin Kıvrak, “Neoklaudiopolis Antik Kenti ve Territoryumu 2018 Yılı Yüzey Araştırması”, 37. *AST*, C: 1, Ankara 2020, s. 81-102; Akın Temür-Davut Yiğitpaşa, “Neoklaudiopolis Antik Kenti ve Territoryumu 2018 Yüzey Araştırması ve Envanter Çalışmaları”, *History Studies*, Vol: 12/2, 2020, s. 619-654.

ERTEN, Emel-AKKUŞ KOÇAK, Emine, “Olba Kazılarında Hellenistik Dönem Cam Kaseleri”, *Selevcia*, IX, 2019, ss. 43-63.

GROSE, D. Frederic, “The Toledo Museum of Art: Early Ancient Glass”, *Hudson Hills Press*, New York 1989.

GÜRLER, Binnur, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, Kültür Bakanlığı, Ankara 2000.

HAYES, John, W., *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum*, Toronto 1975.

IGNATIADOU, Despina-LAMBROTHANASSI, Eleni, “A Glass Kotyle and a Faience Pyxis from Thessaloniki”, *Journal of Glass Studies*, Vol: 55, 2013, ss. 21-38.

ISINGS, Clasina, *Roman Glass From Dated Finds*, Archaeologia Traiectina II, Groningen/Djakarta 1957.

ISINGS, Clasina, *Roman Glass in Limburg*, Groningen, Wolters-Nordhoff 1971.

KUNINA, Nina, *Ancient Glass in the Hermitage Collection*, ARS Publisher, St. Petersburg 1997.

LIGHTFOOT, S. Christopher-ARSLAN Melih, *Anadolu Antik Camları: Yüksel Erimtan Koleksiyonu*, Ünal Offset, Ankara 1992.

MORIN-JEAN, *La Verrerie en Gaule Sous L'empire Romain*, Paris 1922-23.

OLİVER, Jr. Andrew, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History*, Pittshburg 1980.

ÖZBİLGİN, Özkan, *Samsun Müzesi'nde Bulunan Cam Eserler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2019.

ÖZET, Aynur, *Dipten Gelen Parıltı*, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1998.

TAIT, Hugh, *Five Thousand Years of Glass*, British Museum Press, London 1995.

TAŞTEMÜR, Emre, “Arkeolojik Veriler Işığında Camın Tarihsel Süreci”, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C: 7, S: 13, 2017, ss. 67-91.

TAŞTEMÜR, Emre, “Klaros Kasesi ve Anadolu’da Pers Egemenlik Döneminde Cam Kase Üretimi Konusunda Düşünceler”, *Selevcia Ad Calycadnum*, S: 3, 2013, ss. 65-79.

TAŞTEMÜR, Emre-ŞAHİN, Işık, “Glass Bowls from Sanctuary of Apollon Klarios Excavations in Western Anatolia”, *Anatolia Antiqua*, Vol. XVI, 2008, s. 95-106.

TEKÇAM, Tamay, *Arkeoloji Sözlüğü*, Alfa Yayınları, İstanbul 2011.

TEMÜR, Akın-ÖZBİLGİN, Özkan, “Samsun Müzesi Koleksiyonundan Bir Grup Cam Şişe”, *TUBA-KED*, S. 20, 2019a, ss. 41-72.

TEMÜR, Akın-ÖZBİLGİN, Özkan, “A Group of Glass Bracelets from Samsun Museum”, *Settlements and Necropoleis of the Black Sea and its Hinterland in Antiquity*, Ed. Gocha R. Tsetsckhladze ve Sümer Atasoy, Archaeopress, 2019b, ss. 281-288.

TEMÜR, Akın-YİĞİTPAŞA Davut, “Neoklaudiopolis Antik Kenti ve Territoryumu 2018 Yüzey Araştırması ve Envanter Çalışmaları”, *History Studies*, Vol: 12/2, 2020, ss. 619-654.

TEMÜR, Akın-YİĞİTPAŞA, Davut-ŞAHİN, Kemalettin-ÇELİK, Merve-ÖZBİLGİN, Özkan-KAYTMAZ Volkan-SARIGÜL, Murat-KIVRAK, Bünyamin, “Neoklaudiopolis Antik Kenti ve Territoryumu 2018 Yılı Yüzey Araştırması”, 37. AST, C: 1, Ankara 2020, 81-102.

ÜNAN, Serdar, “Samsun ve Çevresi Mezar Tipleri ve Ölü Gömme Adetleri (M.Ö. III. bin-M.S. IV. yy.)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2010.

VON SALDERN, Axel, “Glass Finds at Gordion” *Journal of Glass Studies*, Vol: 1, 1959, ss. 22-49.

WEINBERG, Gladys Davidson, “Hellenistic Glass Vessels from the Athenian Agora” *Hesperia*, Vol: 30, No. 4, 1961, ss. 380-392.

WEINBERG, Gladys Davidson-MCCLELLAN, C. Murray, *Glass Vessels in Ancient Greece*, No. 47, Publications of the Archaeologikon Deltion, Athens 1992.

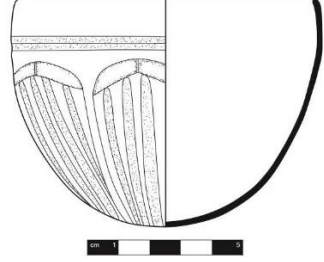
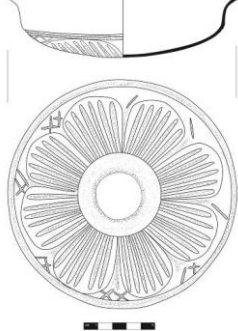
WEINBERG, Gladys Davidson-STERN E. Marianne, “The Athenian Agora, Vessel Glass”, Vol: XXXIV, *American School of Classical Studies at Athens*, New Jersey 2009.

WHITEHOUSE, David, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol: 1, New York 1997.

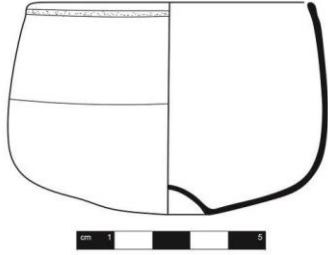
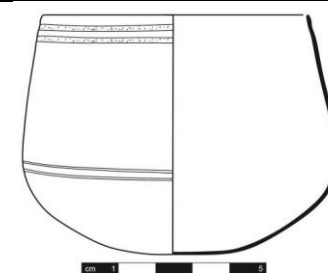
YİĞİTPAŞA, Davut, *Doğu Anadolu Geç Demir Çağı Kültürü*, Gece Kitaplığı, Ankara 2016.

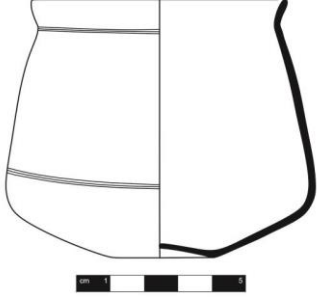

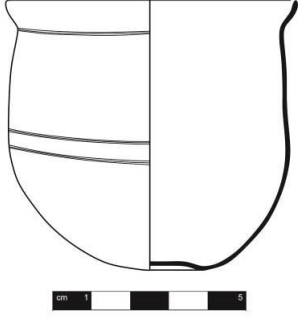
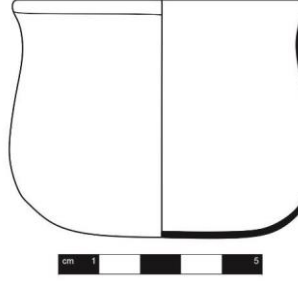
KATALOG

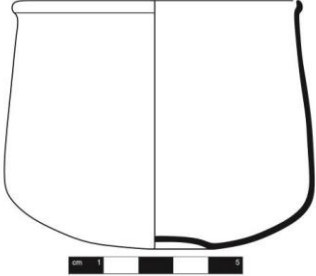
Kat. No	1 (Foto. 1 A/B)	Env. No: 1-2-1996	Bul. Yeri: Amisos, Mezar Kazısı	Form: Derin Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 9,7 cm	Yük.: 7,3 cm	Cıdar: 0,3 cm	Gen.: 9,5 cm	Dip Çapı:
Renk	Sarımsı	Teknik: Kalıba Döküm	İşlevi: Günlük Kullanım, Servis Kabı		
Tanım	Saydam, yuvarlatılmış ağız, ağzın gövdeyle birleştiği kısımda kabı çevreleyen iki oluk bezeme, yarı küresel gövde, gövdeyi dikey olarak çevreleyen yuvarlak hatlı, sıralı oluklar ve sıralı uzun taç yaprakları ile oluşturulmuş (yüzeysel kaburgalar) 7 adet dil motifi, yuvarlatılmış dip, dibi çevreleyen iki sıra oluk bezeme. Tam, irrizeli, habbeli yapı, kalker kalıntısı, yüzeyde yer yer aşınma.				
Benzerleri	Gladys Davidson Weinberg, a.g.e., s. 386, plt. 93/b, c; W. John Hayes, a.g.e., s. 19, fig. 1/45; D. Frederick Grose, a.g.e., s. 204, cat. no. 211.				
Tarih	MÖ 2-1. yüzyıl				
Kat. No	2 (Foto. 2 A/B)	Env. No: 1-1-1996	Bul. Yeri: Amisos, Mezar Kazısı	Form: Phiale	
Ölçüler	Ağız Çapı: 15,9 cm	Yük.: 4,3 cm	Cıdar: 0,3 cm	Gen.: 14,3 cm	Dip Çapı: 2,8 cm
Renk	Sarımsı	Teknik: Kalıba Döküm	İşlevi: Günlük Kullanım, Servis/Sofra Kabı		
Tanım	Saydam, dışa çekilip keskin ve düz bırakılmış ağız, ağzın 3 cm altında üst gövdeyi çevreleyen iki sıra oluk, gövdenin alt (konkav) kısmında yuvarlak hatlı oluklar ve sıralı uzun taç yaprakları ile oluşturulmuş (yüzeysel kaburgalar) 8 adet dil motifi/bitkisel bezeme, yuvarlatılmış dip. Tam, habbeli yapı, kalker kalıntısı, yüzeyde yer yer aşınma.				
Benzerleri	Gladys Davidson Weinberg, a.g.e., s. 87, cat. no. 34; Nina Kunina, a.g.e., s. 255-256, cat. no. 47; Emel Erten Yağcı, a.g.m. s. 315-316, 323, 325, Lev. II, IV.				

Tarih	MÖ 2-1. yüzyıl				
Kat. No	3 (Foto. 3 A/B)	Env. No: 11-4-2000	Bul. Yeri: Kadifekale Mah. (Amisos)/ Müsadere	Form: Konik Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 15,5 cm	Yük.: 9,7 cm	Cidar: 0,6 cm	Gen.: 10 cm	Dip Çapı:
Renk	Yeşil	Teknik: Kalıba Bastırma		İşlevi: Günlük Kullanım, Servis Kabı	
Tanım	Saydam, dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, konik gövde, iç kısımda, ağzın 0,6 ve 0,9 cm altında 0,2 ve 0,4 cm genişliğinde çark-kesme tekniğiyle yapılmış iki sıra oluk bezeme, yuvarlatılmış dip. Tam, irrizeli, habbeli yapı, krem ve kahve tonlarında kalker tabakası, yüzeyde yer yer aşınma				
Benzerleri	Gladys Davidson Weinberg, a.g.e., s. 390, 392, cat. no. 12; W. John Hayes, a.g.e., s. 18, fig. 1/39; Jr. Andrew Oliver, a.g.e., s. 43, cat. no. 16; D. Frederick Grose, a.g.e., s. 204-205, cat. no. 212-214; Gladys Davidson Weinberg-C. Murray McClellan, a.g.e., s. 59, 63, cat. no. 53, 63; Hugh Tait, a.g.e., s. 55, no. 64; Gladys Davidson Weinberg-E. Marianne Stern, a.g.e., s. 29-30, fig. 1/24, fig. 2/25, 26; Emel Erten-Emine Akkuş Koçak, a.g.m. s. 49, 52-53, 57, Lev. 1.1.				
Tarih	MÖ geç 2- erken 1. yüzyıl				
Kat. No	4 (Foto. 4 A/B)	Env. No: 3-55-1988	Bul. Yeri: Müsadere	Form: Yarı Küresel Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 10 cm	Yük.: 5,3 cm	Cidar: 0,3 cm	Gen.: 9,8 cm	Dip Çapı: 3 cm
Renk	Yeşilimsi	Teknik: Kalıba Bastırma		İşlevi: Günlük Kullanım, Servis/Sofra Kabı	
Tanım	Saydam, dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, ağzın hemen altında, gövdenin üst kısmında çark-kesme tekniğiyle yapılmış yatay oluk bezeme, yarı küresel, dibe doğru daralan gövde, yuvarlatılmış taban, hafif konkav dip. Tam, irrizeli, habbeli yapı, kalker kalıntıları, yüzeyde yer yer aşınma, pul pul dökülme.				
Benzerleri	Gladys Davidson Weinberg, a.g.e., s. 392, fig. 3/9; Gladys Davidson Weinberg- E. Marianne Stern, a.g.e., s. 29, fig. 1/22, 23; Üzlifat Canav, a.g.e., s. 86, kat. no. 139; Emel Erten, a.g.e., s. 94-96, kat. no.				

	36; Jr. Andrew Oliver, a.g.e., s. 89, kat. no. 127-128.				
Tarih	MÖ 2- erken 1. yüzyıl				
Kat. No	5 (Foto. 5 A/B)	Env. No: 3-45-1988	Bul. Yeri: Müsadere	Form: Yarı Küresel Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 7,5 cm	Yük.: 5,7 cm	Cidar: 0,2 cm	Gen.: 8,4 cm	Dip Çapı: 2,5
Renk	Yeşilimsi	Teknik: Serbest Üfleme		İşlevi: Günlük Kullanım, Sofra Kabı	
Tanım	Saydam, düz bırakılmış ağız, ağzın hemen altına yapılmış tek sıra oluk bezeme, torba biçimli gövde, gövde ortasında çark-kesme tekniğiyle yapılmış tek sıra yiv, yuvarlatılmış ve konveks taban, keskin, yüksek konkav dip. Tam, irrizeli, kalkerli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.				
Benzerleri	Clasina Isings, a.g.e., s. 27-30, form 12; W. John Hayes, a.g.e., s. 56, fig. 3/132; Yücel Akat-Nezih Fıratlı-Hüseyin Kocabaş, a.g.e., s. 69, res. 151; Binnur Gürler, a.g.e., s. 66-67, kat. no. 82-84; Emre Taştömür-Işık Şahin, a.g.e., s. 98, 104, fig. 3/18, 19.				
Tarih	MS 1-2. yüzyıl				
Kat. No	6 (Foto. 6 A/B)	Env. No: 3-52-1988	Bul. Yeri: Müsadere	Form: Yarı Küresel Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 7,2 cm	Yük.: 6,5 cm	Cidar: 0,1 cm	Gen.: 8,5 cm	Dip Çapı: 3 cm
Renk	Yeşilimsi	Teknik: Serbest Üfleme		İşlevi: Günlük Kullanım, Sofra Kabı	
Tanım	Saydam, dışa çekilip düz bırakılmış ağız, ağzın hemen altında iki sıra oluk bezeme, torba biçimli gövde, gövde ortasında çark-kesme tekniğiyle yapılmış iki sıra oluk/yiv, yuvarlatılmış taban, düz dip. Tam, irrizeli, habbeli yapı, kalker kalıntıları, yüzeyde yer yer aşınma, gövdede küçük çatlaklar.				
Benzerleri	Clasina Isings, a.g.e., s. 27-30, form 12; W. John Hayes, a.g.e., s. 56, fig. 3/132; Yücel Akat-Nezih Fıratlı-Hüseyin Kocabaş, a.g.e., s. 69, res. 151; Binnur Gürler, a.g.e., s. 66-67, kat. no. 82-84; Emre Taştömür-Işık Şahin, a.g.e., s. 98, 104, fig. 3/18, 19.				

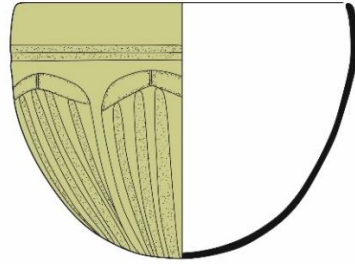
Tarih	MS 1-2. yüzyıl				
Kat. No	7 (Foto. 7 A/B)	Env. No: 3-8-1981	Bul. Yeri: Kavak-İkizdere/Müsade re	Form: Yarı Küresel Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 7,4 cm	Yük.: 7,3 cm	Cidar: 0,2 cm	Gen.: 9 cm	Dip Çapı: 3
Renk	Mavimsi	Teknik: Serbest Üfleme	İşlevi: Günlük Kullanım, Sofra Kabı		
Tanım	Saydam, dışa çekilip, çarktan kesilerek düz bırakılmış dışa eğimli ağız, aşağı doğru genişleyen torba biçimli yarı küresel gövde, ağzın hemen altındaki boyunda ve gövdenin alt kısmında iki sıra çark-kesme tekniğiyle yapılmış üçerli yiv bezeme, yuvarlatılmış oval taban, konkav dip. Kırık (gövde kısmı kırılmış ve restore edilmiş), irrizeli, habbeli yapı, hafif kalkerli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.				
Benzerleri	Clasina Isings, a.g.e., s. 114-116, form 96b1; S. Christopher Lightfoot-Melih Arslan, a.g.e., s. 67, kat. no. 26; Nina Kunina, a.g.e., s. 212-213, cat. no. 292; David Whitehouse, a.g.e., s. 228-229, 249, cat. no. 388, 424, 425; Cenker Atilla-Binnur Gürler, a.g.e., s. 122, cat. no. 190-191.				
Tarih	MS 1-3. yüzyıl				
Kat. No	8 (Foto. 8 A/B)	Env. No: 3-54-1988	Bul. Yeri: Müsade re	Form: Yarı Küresel Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 7,5 cm	Yük.: 7 cm	Cidar: : 0,1 cm	Gen.: 7,3 cm	Dip Çapı: 3,3cm
Renk	Sarımsı	Teknik: Serbest Üfleme	İşlevi: Günlük Kullanım, Sofra Kabı		

Tanım	Saydam, dışa çekilip çarkta kesilerek düz bırakılmış, dışa eğimli ağız, ağzın hemen altında, boyun üzerinde üç sıra çark-kesme tekniğiyle yapılmış yiv bezeme, yarı küresel, torba biçimli gövde, gövde ortasında, ve onun 0,6 cm altında olmak üzere iki adet çark-kesme tekniğiyle yapılmış üçerli yiv sırası, yuvarlatılmış taban, çok hafif konkav dip. Tam, irrizeli, habbeli yapı, kalker kalıntıları, yüzeyde yer yer aşınma					
Benzerleri	Clasina Isings, a.g.e., s. 114-116, form 96b1; Christopher Lightfoot-Melih Arslan, a.g.e., s. 67, kat. no. 26; Nina Kunina, a.g.e., s. 212-213, cat. no. 292; David Whitehouse, a.g.e., s. 228-229, 249, cat. no. 388, 424, 425; Cenker Atıla-Binnur Gürler, a.g.e., s. 122, cat. no. 190-191.					
Tarih	MS 1-3. yüzyıl					
Kat. No	9 (Foto. 9 A/B)	Env. No:	Bul. Yeri:		Form: Yarı Küresel Kase	
		3-44-1988	Müsadere			
Ölçüler	Ağız Çapı:	Yük.: 5,8 cm		Cidar:	Gen.:	Dip Çapı:
	7,2 cm			0,2 cm	7,5 cm	
Renk	Turkuaz	Teknik: Serbest Üfleme		İşlevi: Günlük Kullanım, Sofra Kabı		
Tanım	Saydam, dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış halka ağız, torba biçimli, "S" profilli, iç bükey gövde, yuvarlatılmış taban, düz dip. Tam, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer kalker kalıntısı.					

Benzerleri	Morin-Jean, a.g.e., s. 124, form 70; Clasina Isings, a.g.e., s. 113-114, form 96a; Clasina Isings, a.g.e., s. 71, fig. 16/44; W. John Hayes, a.g.e., s. 64, fig. 5/181-182; Jr. Andrew Oliver, a.g.e., s. 57, cat. no. 45; Üzlifat Canav, a.g.e., s. 81, 87, kat. no. 127, 142; Nina Kunina, a.g.e., s. 219-220, cat. no. 334; Binnur Gürler, a.g.e., s. 78, kat. no. 94-95; Cenker Atıla-Binnur Gürler, a.g.e., s. 127-128, kat. no. 199, 200; Emre Taştëmür-Işık Şahin, a.g.e., s. 98, 103-104, fig. 3/14, 15, 16; Gladys Davidson Weinberg- E. Marianne Stern, a.g.e., s. 121, fig. 12/178; Emel Erten, a.g.e., s. 174-175, 218-219, kat. no. 67, 87.				
Tarih	MS geç 2-3. yüzyılın ilk yarısı				
Kat. No	10 (Foto. 10 A/B)	Env. No: 3-46-1988	Bul. Yeri: Müsad ere	Form: Yarı Küresel Kase	
Ölçüler	Ağız Çapı: 8 cm	Yük.: 7 cm	Cıdar: 0,3 cm	Gen.: 8,6 cm	Dip Çapı: 3 cm
Renk	Yeşilimsi	Teknik: Serbest Üfleme	İşlevi: Sofra Kabı		
Tanım	Saydam, dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış halka biçimli ve dışa eğimli ağız, torba biçimli gövde, yuvarlatılmış taban, hafif, keskin konkav dip. Tam, irrizeli, yüzeyde yer yer aşınma, pul pul dökülme.				
Benzerleri	Morin-Jean, a.g.e., s. 124, form 70; Clasina Isings, a.g.e., s. 113-114, form 96a; Clasina Isings, a.g.e., s. 71, fig. 16/44; W. John Hayes, a.g.e., s. 64, fig. 5/181-182; Jr. Andrew Oliver, a.g.e., s. 57, cat. no. 45; Üzlifat Canav, a.g.e., s. 81, 87, kat. no. 127, 142; Nina Kunina, a.g.e., s. 219-220, cat. no. 334; Binnur Gürler, a.g.e., s. 78, kat. no. 94-95; Cenker Atıla-Binnur Gürler, a.g.e., s. 127-128, kat. no. 199, 200; Emre Taştëmür-Işık Şahin, a.g.e., s. 98, 103-104, fig. 3/14, 15, 16; Gladys Davidson Weinberg-E. Marianne Stern, a.g.e., s. 121, fig. 12/178.				
Tarih	MS geç 2-3. yüzyılın ilk yarısı				

Res. 1A

Res. 1B

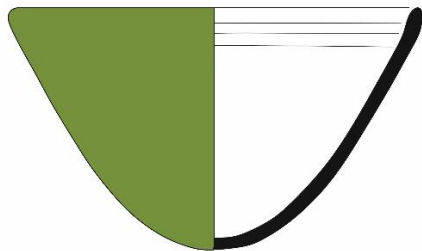
Res. 2A

Res. 2B

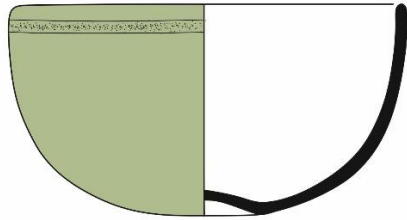
Res. 3A

Res. 3B

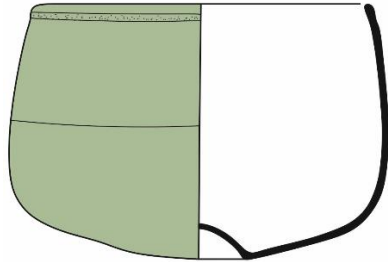
Res. 4A

Res. 4B

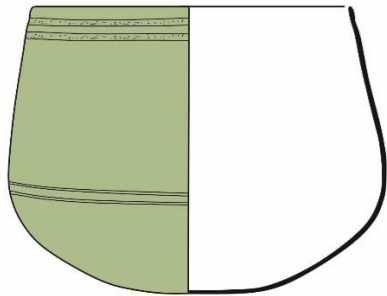
Res. 5A

Res. 5B

Res. 6A

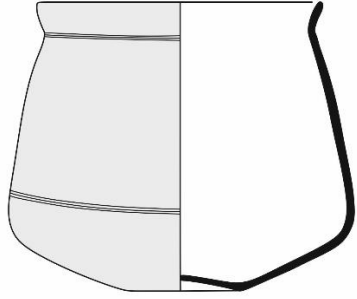

Res. 6B

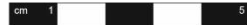
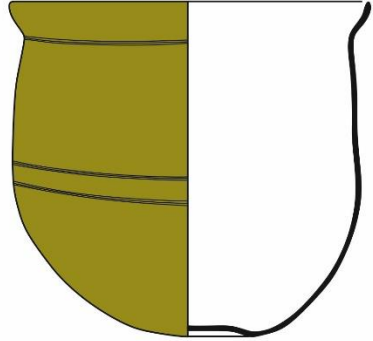
Res. 7A

Res. 7B

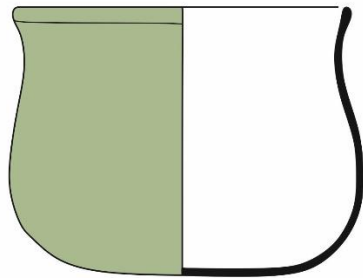
Res. 8B

Res. 8A

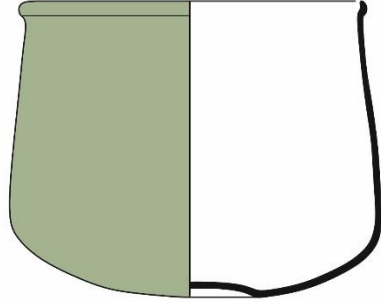
Res. 9A

Res. 9B

Res. 10A

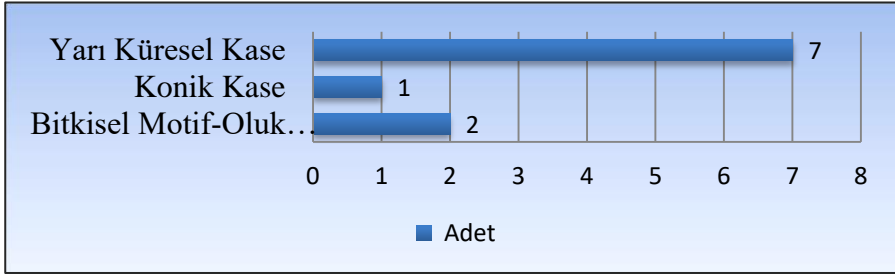

Res. 10B

TABLOLAR

Form	Tip	Eser	Tarih
Kase	Bitkisel Motif- Oluk Bezemeli (A)	 	MÖ erken 2- erken 1. yüzyıl
	Bitkisel Motif- Oluk Bezemeli (B)	 	MÖ erken 2- erken 1. yüzyıl
	Konik	 	MÖ geç 2- erken 1. yüzyıl
	Yarı Küresel (A)	 	MÖ 2- erken 1. yüzyıl

	Yarı Küresel (B1)		MS 1-2. yüzyıl
	Yarı Küresel (B2)		MS 1-2. yüzyıl
	Yarı Küresel (C1)		MS 1-3. yüzyıl
	Yarı Küresel (C2)		MS 1-3. yüzyıl
	Yarı Küresel (D1)		MS geç 2-3. yüzyılın ilk yarısı
	Yarı Küresel (D2)		MS geç 2-3. yüzyılın ilk yarısı

Tablo 1: Eserlerin Form, Tip, Eser ve Tarih Tablosu**Tablo 2:** Kaselerin Tiplere Göre Dağılımı